

(2)

# PRÆCO

NIVM EVANGELICAE GRAS  
tiæ, per Christum Filium  
Dei, factæ.

Per GEORGIVM VII<sup>o</sup>  
CELIVM.

Cum GRATIA & Privilegio  
Imperiali.

MOGVNTIAE  
Ad Dium Victorem excudebat  
Franciscus Behem.

ANNO M. D. XLII.

*Franciscus Behem*  
*Excudit*

P R A E C O N I V M

pem pacis. Esa. ix. Maher Salal.  
 Esa. viij. Virgam de stirpe Isai. Esa.  
 xi. Seruum dominicum. Esa. lxi.  
 Adonai Iustum nostrum. Hierem.  
 xxij. xxxij. Germen iustitiæ, Pa  
 storem unū & principem. Ezech.  
 xxxiiij. Lapidem in montem factū,  
 qui impleuit uniuersam terram. Da  
 nielis ij. Antiquum dierum. Danie  
 lis vij. Lapidem Zionis in summo  
 angulo positum. Esa. xxvij. Psal.  
 cxvij. Lapidem in quo septem illi  
 oculi. Zacchar. iiij. Puerum domi  
 nicum Zemah. Zacchar. iiij. Regē  
 Zion, iustum & seruatorem. Zac  
 char. ix. Dominatorem Israëlis.  
 Mich. v. Desyderium gentium.  
 Hagg. ij. Doctorem iustitiæ. Iohes  
 lis ij. Solem iustitiæ. Malach. iiij.  
 Hoc est, Iesum Nazarenum, Ma  
 ria

riæ filium Bethlehemiticum, uerbū  
 Dei carnem factū. Primogenitum  
 uniuersæ creaturæ, corporale do-  
 micilium omnis plenitudinis deitas  
 tis, hæredem uniuersorum, splen-  
 dorem gloriæ Dei, expressam ima-  
 ginem substantiæ diuinę, Deum ue-  
 rum de Deo uero. Genitum impas-  
 sibiliter generatione incogitabili,  
 hoc est, deum decemte, ante sæcula,  
 ante uisibilia, inuisibilia atq; adeo  
 intelligibilia, Non factū, Eiusdem,  
 non alterius seiunctioris siue remo-  
 tioris, cum patre substantiæ subsis-  
 tentiæq; Opificem archangelorū,  
 Ministrantem patri ad creationem  
 uniuersorum, iuxta assumptum ho-  
 minem in tempore prædefinito, ē  
 coelo in mundum uenisse, ut pecca-  
 tores saluos faceret. i. Timot. i. Et

A iij ut quæ

## P R A E C O N I V M

ut quæreret seruarietq; quod perierat, Luce ix. xix. Perierat humanū genus, non tam è Paradiso, quàm fauore creatoris eiectum, creatura ualde bona turpissime degenerarat Plasma angelice constitutū eò pro lapsum fuerat, ut id fecisse factorem poenituerit. Manus optimi ac sapientis, opificis in culpa summi mali huius esse minime omnium potest. Hæc enim fecit hominem rectum, è quo prauum fecit inuidia diaboli, idq; adeo ut nihil sani in tota natura reliquum fieret. Hinc Caro, hinc Mundus, hoc est peccati seminarium. Tali deprauationi debemus conscientiaë surda uerbera, poenam uehementem ac multo sæuierem illis, quas & Cæditius grauis inuenit aut Rhadamantus. Præterea per  
 turba

turbationes atq; affectiones illas ac  
 ægri tudines animi, dein mille cu  
 ras. Postremo quod ad corpus at  
 tinet, omne laborum morborumq;  
 genus, calamitatem & contritionē  
 uiarum nostrarum, infœlicitatem  
 deniq; totam, senium, fatum. Pro  
 inde homo cœlo conditus in Auer  
 num inijcitur, uas ignominia, orga  
 num iræ, instrumentum mortis, Ge  
 hennæ titio. Tantum malum nos  
 bis à diabolo est. Cæterum huic ma  
 lo tollendo nemo mortalium ab  
 orbe condito par erat. Immer sus ce  
 no zabuli homo semet hinc euolue  
 re qui poterat? Mansit lex naturæ  
 integra. Nihil poterat. Successit lex  
 scripta. Nihil poterat. Perditius fuit  
 miserum genus, q̄ ut ab ullo creato  
 restitui quiuerit. Accessit igit̄ Creas

P R A E C O N I V M

tor ipse, ad quod efficiendum in ipsa statim præuaricatione protoplasti animum ineffabili consilio adiecerat. Creatoris erat, creaturam suã ab hoste asserere. Ipse demum potis erat, seruare quod perierat. Effecit autem hoc ipsum, non per angelicos principatus, non per homines Enoch aut Heliam è superis redditos, multo minus per Abraham patrem Iudaicæ gentis, aut per Mossem Synagogæ principem, aut per Dauid uirum secundum cor Dei, in quo multa signa diuinitatis præostensa, omnium minime per Nehemiam redeuntis è Chaldæa populi ducem, sed per seipsum. O factum, cui efferendo impares etiam archangeli sunt. Nos homunculi nihil nisi stupere, mirari, adorare.

Porro

Porro negotium omne, quo nihil  
 sacratius ac augustius esse potest, in  
 literas miserunt mirabili concentu  
 ac consensu Prophetæ & Euange-  
 listæ. Illi quum nondum factum es-  
 set, hi uero cum factum esset. Iam il-  
 le reparandi atq; conseruandi mo-  
 dus constitit in patiendõ. At pati  
 in Deum Opt. Max. non cadit,  
 quare filium (de quo nunc dissero)  
 Deum homine mistum, pati uolen-  
 tem, pati uoluit, ut patiendõ elue-  
 tur, quod agendo commissum fue-  
 rat. Nemo hic humanitus ratiocia-  
 netur. Neq; enim quod ueriss. di-  
 xit Lactantius, Veritas ac arcanum  
 Dei summi, qui fecit omnia, inge-  
 nio proprijsq; sensibus cõprehens-  
 di potest. Nec aliud deterius est, ut  
 scribit Ioan. Chrysofomus, quàm

A v uelle

## P R A E C O N I V M

uelle diuinas res humana ratione  
 discernere atq; metiri. Fides, quem  
 admodum idem ait, sensibilia om  
 nia supergreditur, & infirmitatem  
 ratiocinationum humanarum tran  
 sit. Ea demum fide, quæ nihil dispu  
 tat, tanta in re opus fuerit. Filius igitur  
 patri obediens usq; ad mortem  
 crucis, perditionem nostri misera  
 tus est, & uerus ille Samarita saucia  
 tum Adam benigne curauit, qui est  
 eius erga hominem amor, Portauit  
 lignum uerus Isaac, holocausto des  
 tinatus, Venundatus est à fratrib.  
 uerus Ioseph, Occubuit magno in  
 credulorum malo uerus Samson,  
 derisus ac consputus est uerus Da  
 uid, & è regno ab ijs eiectus, qui  
 noluerunt eum super se regnare, ue  
 rus Melchizedeck, uerus & plusq̃  
 Aaron



Aaron ille noster Iesus Christus ob-  
 tulit hostiam pacificam in odorem  
 fragrantis. Imo idem ipse sacrificiū,  
 qui & sacerdos, Ipse agnus, aries, ui-  
 tulus. Adductus est ad occisionem,  
 unica ovis, non aperiens os suum.  
 Non fuit patienti species neq; des-  
 cor. Factus est despicabilis, & no-  
 uissimus uirorum, uir dolorum ac  
 sciens infirmitatum. Repertus est in  
 forma serui, adeoq; uermis & non  
 homo, opprobrium hominum &  
 despectio plebis. Mortem uero cru-  
 cis ptulit amator hominis, ut mor-  
 tem inobedientiæ humanæ debitā  
 exigeret, & amissam uitam reuoca-  
 ret. Mori unum oportuit, ut mul-  
 ti uiueremus. Mors utraq; propter  
 peccatum in mundum introierat,  
 cuius mortis (a qua eum teneri im-  
 possibile

## P R A E C O N I V M

possibile erat) mors factus est pontifex ille noster, quamcūq; per mortē aboleuit, & cum ea diabolum, qui mortis habebat imperium. Peccatum expiari non potuit, nisi sacrificio humani corporis, non cuiuslibet, sed huius nostri inæternū Melchizedechici pontificis. Quare peccato expiato, mors, cuius aculeus peccatum, extincta est. Iam morte extincta nos liberati sumus, quotquot metu mortis per omnem uitam obnoxij eramus seruituti. Atque inde Redemptio prædicatur in toto orbe terrarum, & libertas & salus & gaudium, quod nemo tollet à nobis. Inde fatur agnus Dei. Heus sitientes uenite ad aquas. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos.

In me

In me pacem habebitis. Nam ego missus unus sum, ut euangelizem mansuetis, ut medear contritis corde, ut nunciem captiuis indulgentiā & clausis apertionem. Ego sum resurrectio & uita. Ego uobis factus à Deo sapientia, iustitia, sanctificatio & redemptio. Ego redemi uos de execratione legis, dum pro uobis factus sum execratio. Ego finis legis. Ego uia ad patrem quem reconciliaui uobis, quem amicum dulcem reddidi uobis per meam carnem & sanguinem quem propiciū feci uobis, tollens peccata uestra super lignum, quem pacificaui ego uerus Salomon. Ad hunc aditus per me est uobis liberissimus. Per me ad illum penetrabitis. Ego Mediator, ego aduocatus,  
ego

## P R A E C O N I V M

ego thronus gratiae & lætiss. Caporeth, & pretiosiss. ἀντίλυτρον. Nā non solum crucifixus sum propter peccata uestra, uerumetiā exurrexi propter iustificationem uestri, non moriturus iterum. Ego languores uestros portauī, Ego uulneratus fui propter iniquitates uestras, & attritus propter scelera uestra. Ego dependi, q̄d admisit Adam. Quod ille perdidit, ego inueni. Veni in mundum, uidi mundum, uici mundum. Occidi diabolicum Goliath communem hostem humani, maxime Israëlitici generis. Triumphans compescui antiquum draconem, trucem Behemoth, immanem Leuiathan serpentem uectem, qui uocatur Satanas. Propter me recipit & exosculatur pater perditum filium.

um. Propter me remittit peccata,  
& ita remittit, ut illorum in posterum  
immemor esse uelit. Ego fundamen-  
tum, ego lapis angularis, ego caput uestrum.  
Ego bonus pastor, ego Episcopus animarum ue-  
strarum. Ego unicus magister uester.  
Dicite pusillanimes, Conforta-  
mini, Confidite, nolite timere. Ego  
uere dominus Deusq; uester. Qua  
propter consolamini consolamini.  
Venit lumen uobis. Gaudete & ex-  
ultate, nam deleui ut nubem iniqui-  
tates uestras, & quasi nebulam pec-  
cata uestra. En uobis pro cinere co-  
ronam, oleum gaudiij pro fletu, pal-  
lium laudis pro mœrore. Inclinate  
aurem uestram & uenite ad me, au-  
dite & uiuet anima uestra. Nihil à  
uobis in præsentiarum exigo. Vos  
me

## P R A E C O N I V M

me non amastis, ego uos amaui pri  
 or, & amor ille siue ignis potius,  
 quo maiorem nemo habet, de coe  
 lo in terram me detraxit. Gratuito  
 ueni. Gratuito uobis natus, uos  
 bisq; datus sum. Gratuito docui ac  
 benefeci. Gratuito tuli opprobria  
 opprobrantium. Gratuito mortis  
 supplicium subij innocentissimus.  
 Quo beneficio coelos peccato ue  
 stro occlusos uobis aperui. Vos cre  
 dite in me & baptizemini, ecce ue  
 stra omnia sunt, quæ ego habeo,  
 à patre tradita. Baptizatis dabo de  
 spiritu meo, regeneratore humano  
 rum cordium, ut discipuli me do  
 ctorem, utq; milites me imperato  
 rem per omnia sequamini. Hinc eri  
 tis noui ciues coelestis Hierosoly  
 mæ, noui domestici Dei, populus  
 meus,

meus, omnes iusti in perpetuum,  
germen plantationis meæ, persuasum  
sibi habentes regnum Dei non  
esse in uerbo, sed in uirtute, quicquid  
gratiam Dei salutiferam, cunctis ho-  
minibus apparentem, in uacuum  
non recipiant. Filij Dei, addo dij  
ipsi sunt, hæredes Dei, cohæredes  
mei, fratres mei, matres meæ, soro-  
res meæ sunt qui me integri sectan-  
tur. Quid obsecro possit esse mag-  
nificentius, quid amplius, quid opu-  
lentius, quid illustrius quid opta-  
tius, quid lætius? Tantum bonum  
nobis à Christo est. At te cum ista  
superbia tua procul hinc in caluari-  
am aliquam proripe Israëlita, qui et  
tibi & gentili populo donatam ex  
æquo uniuersis salutem inuidens,  
obturbare negocio Dei & obstres

B pere

## P R A E C O N I V M

pere adorandæ uoluntati quàm ob  
 sequi maluisti. Vos peculium domi  
 ni, fateor. Neq; enim tale fecit om  
 ni nationi . Nec fuit tam grandis  
 gens, quæ haberet deos appropin  
 quantes sibi, sicuti uos. Vobis cre  
 dita erant eloquia Dei. Vestra fuit  
 adoptio, testamenta, cultus, pro  
 missiones. Salus ex Iudæis est. Ma  
 xime. Contrà nos præputium uo  
 cabamur, Sine Deo eramus, & ex  
 tranei à testamentis promissionis  
 & à Repub. Israelitica alieni. Era  
 mus canes, sed tamen micis tritice  
 is mensæ uestræ aliquando insidian  
 tes. Erant nostri dij dæmonia. Si  
 mulachra nostra argentum & au  
 rum. Etiam. At ideoné in uanum  
 creati sumus filij hominum. Vos  
 Abrahæ, nos Adæ pueri, sed utriq;  
 ex Deo.



ex Deo, Nam Adam fuit Dei. Dicite, an non & nobis promissa salus? Profecto nos quoque completur Abrahamæ benedictio, De nobis quoque læta cecinit Esaias non uno in loco, An non nos sumus, de quibus uaticinatus est Hieremias: Ad te gentes uenient ab extremis terræ, dicentes: Vere mendacium possiderunt patres nostri, uanitatē quæ eis non profuit. De nobis Encomiaſtis Dei prædixit Dauid, De nobis Malachias, reliquos omitto, dixit nomen Dei magnum fore in gentibus. Proinde rem æqui conſy derate. Vobis apparuit ſalutare Dei, ut confirmarentur promiſſio nes patrum. Nos uero pro miſeris cordia glorificamus Deum, ut ſit non Iudæorum tantum, ſed & gen

## P R A E C O N I V M

tium Deus. Sed sine legalibus Mo-  
 faicis nos ad Euangelij societatem  
 admittere dedignamini, aut ipsi ma-  
 uultis uos ab ea abstinere, o prodi-  
 giose caninam inuidentiam. Ducis-  
 tis nos uiliores q̄ qui æquari uestræ  
 excellentiæ in religione queamus,  
 Indignum atq; absurdum iudicatis,  
 præputiatos inter recutitos sacrifici-  
 care, orare, psallere, semen Chana-  
 an admisceri semini Abrahamico  
 grande piaculū arbitramini. Gens  
 generosa stirpis nobilitate elata des-  
 picitis Samaritas, sed eo fastu, ea  
 inuidia exitium uobis ipsi accersitis.  
 Nam eo pacto, uerbum Dei, quod  
 oportebat primum uobis prædica-  
 ri, repulistis, & uos æterna uita in-  
 dignos reddidistis. Igitur Aposto-  
 li præordinati testes ad nos conuer-  
 si iuxta

si iuxta mandatū. Quo fit, ut Mes-  
 sias uester à nobis nuncq̃ quæsitus  
 aut expetitus, nobis inueniatur, &  
 nos nō populus Dei, populus Dei  
 reddamur, e'q̃ non dilectis dilecti,  
 Adhæc ex oleastro olea, Summas  
 tim ad eam dignitatem euehamur,  
 à qua uos uolentes decidistis. Ver-  
 rum nunc uobis omissis, qui super-  
 bia sanguinis Abrahamici & inuis-  
 dia malignitateq̃ occæcati, in uni-  
 uersum repulistis à uobis Euange-  
 liū, illos cōueniamus, qui circumcisi  
 Euangeliū quidē receperūt, postea  
 q̃ huic scriptura testimoniū fert, sed  
 ita receperunt, ut inueteratum Mo-  
 sen non relinquerent. Nam cum  
 isto Iudæorum genere. Paulus gen-  
 tium hoc est noster doctor potiss.  
 bellum gerit, Alterum genus, nem

B iij pe illo

## P R A E C O N I V M

pe illorum qui Christi Nazarenī nomen fidemq; prorsus auersabantur, modice nonnullis in locis attretat. Quid enim ad nos qui foris sunt? deplorat alicubi reiectionem obduratae gentis, causis è scriptura collatis. Reliquum consumit in refutando, Siquidem illi quorum opinione refutat, in Ecclesiae consortio inueniri amabant, quantum uis à puro Christianismo alieni. Ea propter adeste, quos dubito Christianos ne an Iudæos appellitem, dicite quam ob rem irati Petro Apostolo obstrepitis: Ad uiros præputium habentes introisti, & edisti cū eis? Quare obstupescitis, q; & ingentes donum spiritus sancti effusum est? Quare inuidetis gentibus ostium fidei apertum? Quare murmuratis, quia deus & gentibus pœ

nitentiam concessit ad uitam? Respondetis: Immundæ gentes sunt, & indignæ noui Testa. gratia. At qui Deus illas mundauit, id quod aliquanto inferius testabor, Vos igitur illas immundas ne dixeritis. Sunt iniustæ, prophanæ, demoniacæ, procul arcendæ à contubernio sanctorum Dei. Audio. Dicite uero uos, quid tandem sit, cur tales esse à uobis iudicentur? Sunt præputiati, & contemnentes, non ignorant tantū, nostri Mosi. Audio. At quid illud est: Vnde ex iniustis iustæ, ex prophanis sanctæ, ex idololatræ Theolatræ, ex impuris puræ, breuiter ex gentibus reddi possint uestri similes, & dignæ nouo foedere? Exigitis enim ut ante Iudæi quàm Christiani fiamus, seu po-

B iij tius

PRÆCONIUM

tius neutri. Ipsi uos pro talibus habetis, quales uultis gentes fieri. Circumcidatur ex illis omne masculinum. Dies obseruent & menses & tempora & annos. Ne tetigerint, ne gustarint, ne contrectarint &c. Audio. Igitur elementa mundi puras, iustas, ac sanctas facient gentes? Et has ipsas obseruationes respiciet Deus, & ob eas recludet illis ostium fidei, citra has nihil facturus? Maxime. Nisi enim circumcidantur secundum morem Mosi, non poterunt esse salui. Agnosco uerba uestra & intelligo, quo spectetis. Nimirum ut iugum super ceruices discipulorum imponatur, ne contingat, ut illi liberi, grati ac alati ac alacres ad regnum cœlorum irrumperant. Sic colligitis: Nos unâ cum patribus

patribus nostris in lege domini tot  
 sæculis desudauimus, & soli præ o  
 mnibus terræ familijs portauimus  
 pondus diei & æstum, ut non im  
 merito nunc, nobis promissi in pro  
 pheta foederis, nos præ cæteris ad  
 deoq; soli participes fiamus. Nam  
 soli laborantes, soli iure optimo  
 mercedem accipimus. At Ethnici,  
 Deo uacui, imò Dei osores unà cū  
 patribus suis, Baal, Bel, Dagon,  
 Iouem, Apim, Rephphan, Bere  
 cynthiam, pallorem, porrum & ce  
 pe proni adorarunt. Et ijdem per  
 solis radios, Tarpeia fulmina, Mar  
 tis frameam & Cyrrhæi spicula uas  
 tis iurarunt, hostes populi Dei, ex  
 cisores templi, qui uitam omnem  
 in omni turpitudine triuerunt, res  
 pleti omni iniustitia, pleni impietas

B v te, sacris

## P R A E C O N I V M

te, sacrilegi, uenefici, arsenocœtæ,  
 parricidæ, adeoq; in peccatis plane  
 mortui. Quales cum sint, immerito  
 admittuntur ad foedus, nobis pa-  
 res facti. Ob hæc si uolent illi no-  
 biscum esse in foedere, nobiscū ob-  
 seruent decreta, ut per hæc uelut lu-  
 strati puriores ac digniores ad no-  
 uam religionem accedant, præser-  
 tim cum hæc decreta diuinitus dis-  
 posita sint. Vnde nec nos ea in æter-  
 num abdicabimus, tametsi posthac  
 cultores noui foederis huius. Præ-  
 cepta illa sunt in generationem &  
 generationem, Cur igitur nos relin-  
 quamus ea, aut relinquendi cōtem-  
 nendi uè alijs autores simus? Ita  
 uos. Sed hoc pacto spiritui sancto  
 resistitis o Mosaistæ. Placuit Deo,  
 ad cognitionē ueritatis & promissum  
 sum



sum foedus omnes homines admittere, non uos solos, idēq; citra respectum uitæ anteaetæ, ne quis gloria retur. Placuit gratis admittere, & deoq; gratis apponere animas quæ saluæ fiant. Clamat enim: Venite, emite absq; argento & ulla commutatione uinum & lac. In oculis Maiest. in excelsis non tam malæ sunt gentes, nec uos tã boni, quem admodum uobis uidetur. Malæ illæ sunt, sicuti uos, & quo maior utrorumq; malitia, hoc maius opus fuit adueniente Christo. Summus amor est, inenarrabilis munificentiā est, imperuestigabilis bonitas est, altiss. miseratio est, immensa gratia est, partim quod in terras deuenit Dei filius, partim quod foedus instituit & ad hoc humanum genus inuitat

P R A E C O N I V M

inuitauit. Non uenit propter iustitiam uestrā ad uos, nec uenire super fedit propter iniustitiā gentiū. Non hunc attraxit cultus Moses, nec respulit adoratum idolon. Venit ut omnes æque seruaret, quandoquidem omnes æque perierant. Siue Iudæus, siue Græcus, siue Schyta. Non est enim distinctio. Verum instas recutite. Ais: Non est æqua uia Domini nisi nos incircumcisis præferamur, Et nisi illi legem ante Euangelium, aut simul cum Euangelio seruandam recipiant, & nobis aliquo modo pares fiant, non poterimus illos non uitare, tantum abest, ut in societatem Christianam putemus admittendos. Nos meruimus, illi nihil, et nulla est distinctio: Nulla. Nam omnes peccauimus,  
 & des

& destituimur gloria Dei. Fallimini si putetis uos ideo non peccatores esse, quando quidem natura Iudæi & non ex gentibus peccatores estis. Si igitur gentes ad Euangeliū admittendæ non sunt, quia peccatores sunt, ergo uos quoque ab eisdem repellendi, quoniã & ipsi estis peccatores, id quod præter scripturam, conscientia uestra uobis certo testificatur. Nec est, quod merita uenditetis, quæ ego Rudera uoco & gentilium criminibus fere paria, si pergatis eiusmodi iactare, quasi ob ea uocarit uos Deus ad communionem foederis. Gratiam salutiferam Dei amatoris nostri, quæ omnibus apparuit, negare non potestis. Iam quomodo gratia est, si uobis ad Euangelicum foedus per me  
rita

## P R A E C O N I V M

rita legis aditus patere debet? Vobis ne debitum sit, gentibus uero gratia? Vester ne debitor erat Deus, ut eum oportuerit & mittere Messiam & ad hūc uos admittere? Talia ne opera uestra sunt, ut Deū horum bonitate obstringere uobis potueritis? Apagesis infelicissime hominū cum operibus istis, ob quae neq; praedefiniri, neq; uocari, neq; iustificari, neq; glorificari merueras: sed praestitit hoc propositum, electio, gratia. Nam si ob opera obq; propriam iustitiam tuam debuisset te ad salutem oblatam uocare, gentes, quia nihil habebant aut operum aut iustitiae, reiectas esse omnes oportuit. Quoniā uero gentes sine operibus iustitiae uocauit, consentaneum est, uos propter opera iusti

ra iustitiæ non uocatos fuisse, imò  
 uocandos aut certe ex uobis reliqui  
 as, etiamsi nihil habuissetis operū.  
 Etenim ut in uobis non respexit o  
 pera iustitiæ legalis, ita ea in genti  
 bus non desyderauit. Hem, inquis,  
 excludendæ gentes? Minime. Aut  
 enim admitte gentes, aut conuelle  
 uaticinia prophetica de admittend  
 dis gentibus. Hic quid facies? De  
 us est & gentium Deus, & illæ uio  
 lenter rapiunt regnum Dei, & quia  
 pauperes spiritu, Euangelizantur.  
 Idcirco tibi persuasis. sit, saluari eri  
 piq̄ è mundo nequam & diabolo,  
 gratis, per precium sanguinis Mes  
 siæ, & te circumcise & incircumci  
 sas gentes. Deinde utrisq̄ gratis do  
 nari spiritum sanctum, utrisq̄ gra  
 tis remissa peccata, postremo utros  
 que

## P R A E C O N I V M

quæ gratis purificari atq; iustificari per gratiam Domini Iesu Christi, in quem credunt. Indigebas enim & tu circumcise ut iustificareris. Nam tu quoq; iniustus eras, & omnis iustitia tua præcedens, non erat iustitia coram Deo. Requirebatur à uobis identidem iustitia per fidem Iesu, quæ requirebatur à gentibus. Conueniebat parem esse iustitiam utriusq; populi. Gentes non aliam habere poterant, quam uel imputatam uel donatam dicas, ex fide sua. Allatam à se iustitiã non habebant, sic uos quoq; eam quam attuleratis è Synagoga ponere, & imputatam à Deo propter fidem filij accipere debebatis, ut esset æquabilitas. Nihil fuit impurius gentili populo, fautor, sed eam impuritatem sustulit gratia

gratia miserentis Dei propter fidē  
 illorum, qua Christo crucifixo uere  
 crediderūt. Eratis impuri uos quoque,  
 tametsi id cernere propria ius-  
 titia nō sinit: Quod uero nunc pu-  
 ri a priore inquinamento effecti es-  
 tis, acceptum ferre gratiæ debetis,  
 uti gentes. Nam una eademque fide  
 uestra beneficium salutis uobis con-  
 tigit, quandoquidem inter uos &  
 gentes Deus nihil discreuit. Sed rē  
 contractius eloquar: Voluisti Iu-  
 daice frater, ut prophane gentes ab  
 Euangelico testamento, imò a uestro  
 templo & commercio prohiberentur,  
 aut iustificatæ admitterentur, Nam  
 omnino non conueniret ut regnum  
 cœlorum quæ est Ecclesia Christianorum  
 tam iniustis ac immundis bestijs pateat. Quod uo-  
 luisti,

## P R A E C O N I V M

iuisti, factum scito. Admittuntur  
 iustificatę & eadem purgatę. Quę  
 ris, quo tandem modo? Operibus  
 Mosaicis? Nequaquę, sed fide, qua  
 receperunt uerbum Dei carnem hu-  
 manam factum. Ea fide reputatę  
 fuerunt iustę apud Deum, & ea fi-  
 dei iustitia fretę, ad communionē  
 sanctorum accesserunt, atque hinc ad  
 thronum gratię, clamantes ad De-  
 um propitium: Abba. Contemnis  
 hanc iustitiam? Certe aliam non ha-  
 buerunt gentes, & ea suffecit Deo  
 uocanti gentes. Quid, quod tu nec  
 aliam habuisti Iudęe frater, quan-  
 do Synagogam desereres? Quod si  
 hanc iustitiam (quę Christus est)  
 habere dedignaris, nullam uel ho-  
 die habere potes, quantumuis ius-  
 tus in omni bono opere. Circum-  
 cisio



eifio Iudæum facit, non Christianū,  
 ob id à Christiano non exigitur, niſi  
 ſi ſentias ſpiritalem, quæ fit in occul  
 to cordis. Imò ſi quis è gentibus à  
 te effaſcinatus circumcidatur, huic  
 Chriſtus nihil proderit, Nam is eo  
 facto reſilit à libertate, qua nos do  
 nauit Chriſtus, & ſemet debitorem  
 totius legis ſeruandæ facit. Decipis  
 igitur pleudapoftole incautas gen  
 tes, in eo quòd opèra ſynagogæ Ec  
 leſiæ neceſſaria ad ſalutem eſſe uoci  
 feraris. Agnoſcimus opa legemq;  
 à Deo præceptam, ſed ijdem cog  
 noſcimus filium, qui nos liberauit  
 à Moſi iugo, & qui maledictionem  
 eiſdem legiſlatoris prorsus abſtu  
 lit. Falfi fratres facitis Iudaica præ  
 dicatione, ut Chriſtus fruſtra mor  
 tuus eſſe uideat. Nam quod Chriſ

C ij ſti pro

## P R A E C O N I V M

si promissioni ac gratiae acceptum  
ferri debuit, hoc uos Mosaicae ius-  
titiae attribuitis, repellentes à Chri-  
sto, quotquot ad eum per legem  
non ueniunt. Portabitis iudicium  
uestrum, quia conturbastis nos  
Mosiaco Euangelio, nos gentes in-  
quam, fidem non legem edoctas à  
nostro Apostolo. Vestra inuidia  
facit nobis ex dono debitum, ex  
gratia mercedem, & conamini ser-  
uos elementorum infirmis. redde-  
re, qui precio magno empti sumus.  
Stultissimum uero sit, uos à nobis  
ad iustitiae opinionem circumcisio-  
nis opus exigere, quod uobis ipsis  
nihil profuit, Et si uerum fateri fas  
est, obfuit magis, quando à Gra-  
tiae cognitione & promissionis be-  
nedicendarum familiarum intellis-  
gentia

EVANGEL. GRATIAE. 19

gentia animos uestros maiorem in  
modum impediuit. Recte fit,  
uos uocamini filij Abra  
hæ, nos sumus.



FINIS.

C iij SER

# SERMO

GEORGII VICELII SVPER  
uerbis Dominicis : Venite  
ad me omnes &c.

Matth. xi.

**I**ESVS respondens, dixit:  
Confitebor tibi Pater  
Domine cœli & terræ,  
quia abscondisti hæc à sapientibus  
& prudentibus, & reuelasti ea par  
uulis. Certe pater, sic fuit bona uo  
luntas apud te. Omnia mihi tradita  
sunt à patre meo, & nemo nouit fi  
lium nisi pater, neq; patrem quisq;  
nouit, nisi filius, & cuiuscq; uolue  
rit filius reuelare. Venite ad me om  
nes qui laboratis & onerati estis, &  
ego refocillabo uos. Tollite iugum  
meum

meum super uos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus uestris. Iugum enim meum commodum est, & onus meum leue est.

**R**espondens Iesus dixit: Confitebor tibi pater, Domine cœli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, &c.) Euangelista Lucas describit, qua occasione Dominus in hæc uerba eruperit, Nimirum reuersis septuaginta discipulis, & cum gaudio ingenti gloriantibus de miris factis, quæ per ipsorum manus fides Christi Iesu fuerat operata. Tum enim contemplans dominus uiuorum illorum simplicitatem, præterea summam integritatē, admirari incipit patris dulciss.

C iij qua

CONCIONES

qua res mortalium sapientiss. & admi-  
 nistrat. Itaq; spiritu exultauisse eum  
 ait, ut congaudentem paternæ dis-  
 positioni, atq; subindicantem, q̄ si-  
 bi cordi sit, quicquid per omnia o-  
 peretur pater. Nam non potest fi-  
 lio non placere, quodcunq; patri  
 placuerit. Sed nos uerba domini  
 consyderemus: Confiteor tibi &c.  
 Hebraico tropo dicitur confiteri  
 pro gratias agere siue gloriã dare,  
 item laudem dicere, hoc est, confis-  
 teri ore, ipsoq; gestu ac opere, soli  
 Deo deberi omnes gratiarũ actio-  
 nes, omnem gloriam, omnem lau-  
 dem, quippe soli rerum conditori,  
 & suæ illius uniuersæ conditionis  
 uni gubernatori. Quod ipsum quo-  
 que Christus exprimit, cum post es-  
 latum ore gratiarum actionis uer-  
 bum,

bum patrem Dominumq; coeli & terræ esse subiungit eum, cui confis- tetur. q. d. Non sine caussa Deo ui- uo confiteor, quando quidem unus est super omnia. Verum hic deficit humanus sermo, nam maiestatem omnipotentis quis enarrabit? Ad- monemur interim nos quoq; , ut hoc secuti exemplū hominis Chris- ti, confiteamur sine intermissione, Nimirum te o pater, à quo omnis paternitas, dominator creaturarū, decet hymnus, te decet laus, tibi cō- uenit gloria, imperium honor. Hu- iuscemodi confessio ualde placebit Deo in altissimis, atq; hoc non so- lum, uerumetiam sæpe eundem pla- cabit. Auribus uestris charissimi no- uum non est, quantoties Aposto- lus Paulus omnes quotquot credi-

C v dimus

CONCIONES

dimus ad talem confessionē inhor-  
 tetur, ipse solet intelligibilius gratia-  
 rum actionem dicere, quod nos hic  
 ex Euangelistis duobus confessio-  
 nem uocamus. Qui triplicem faci-  
 unt confessionem in sacris literis, ij-  
 rem rectissime perspexerunt. Con-  
 fitemur enim Deo, utpote in agen-  
 dis gratijs, in benedicendo, in mag-  
 nificando, exaltando, &c. quemad-  
 modum hoc Matthæi loco accipiūt.  
 Deinde confitemur tam Deo q̄ ho-  
 mini fratri peccata nostra, uidelicet  
 q̄bus offendimus tā ipsum Deū q̄  
 homines. Quod cōfessionis genus  
 nihil ferè aliud est, nisi accusatio no-  
 stri, & iustificatio Dei. Postremo  
 cōfitemur ore, quod credimus cor-  
 de, nimirum articulos sanctissimæ  
 religionis nostræ. Confitemur E-  
 uange



uangelium Dei creaturæ uniuerſæ prædicatum, coram creatura uniuerſa. Optimis meliora opera hæc ſunt. In his noſipſos exercere, & per hæc fieri meliores, & pro his tuendis aduerſus hæreſim dimicare omnes debemus, qui Chriſto regi iurauimus. Porro quid tandem eſt illud, de quo confitetur patri filius? Quia, inquit, abſcondiſti hæc à Sapientibus & prudentibus, & reuelati ea paruulis. Duo. ſ. ſunt, quorum gratia patri aduntur gratiæ: Alterum, quia abſcondit myſteriū regni ſui: Alterum, quia reuelat idem myſterium. Opera Dei hæc duo ſunt, abſcondere & reuelare. Sed inter quos qualescūq; homines iſthuc facit pater? Inter ſapientes & paruulos, hoc eſt, inſipientes. Græci iucundiſſime illos ſophos,

C O N C I O N E S

hos uocant Nepios. Sophos cælat  
 Euangelium, Nepijs retegít. Num  
 extant huius iudicij Dei exempla?  
 Multa quidem, sed non ea sunt gra-  
 tissima mundo. Iosepho puerorum  
 cõtemptissimo reuelauit deus olim  
 scientiam sui, & eandem à cæteris  
 fratribus abscondit. Ægyptijs Iero-  
 phantis superbis, non dignabatur  
 reuelare, quæ reuelauit Mofi humi-  
 limo pascenti oues soceri sui. Abs-  
 condit multa à magnis quibusdam  
 in eremo, quæ reuelauit ipsi Eldad  
 et Medad priuatis hominibus. For-  
 san nonnulla nescire uoluit nomina-  
 tifs. Eli pontificem, quæ ut sciret Sa-  
 mueli dedit. Dauid adolescentulus  
 & contemptus, plus q̃ senes intel-  
 lexit, & ipsis doctior doctoribus  
 suis extitit. Michææ prophetæ, uiro  
 simplis

simplicis, reuelatum est, quod mag-  
nates isti, quadringenti prophetæ  
turpiter nesciuerunt. Nam abscon-  
ditum erat uerbū Dei ab eis. Exul  
Helias, & uagus uates, quo non de-  
spectior alter, uere Nepios, id est,  
ab eloquentia & sapientia sæculari  
alienissimus, in uno digituli articulo  
plus habuit diuinę sapientię, quàm  
octingenti mundani prophetę. Hie-  
remiæ meo, cui omnes maledice-  
bant, reuelauit suam ueritatē deus,  
quam à Pachur & Hanania specios-  
sis doctorib. prorsum abscondit.  
Ab Amazia fastuoso sacerdote ab-  
scondit sermonem propheticum, et  
reuelauit eum Amos pastorculo.  
Puer Daniel quid nesciuit in Chal-  
dæa? At quid sciuerunt accersiti di-  
uini, Magi, & reliqua sophorum  
fortuna

CONCIONES

fortunatorum turba? In tempore  
 reuelandi mysterij totius, reuelare  
 negocij sacrosanctiss. consilium uo-  
 luit rusticis piscatoribus & promissio  
 suo populo in Iudæa, abscondere  
 uero hoc à sapiētibus, Caipha, Ana-  
 na, Ioanne, Alexandro, &c. sum-  
 mis pontificibus, & item à prudens-  
 tibus, Herode, Pilato, Gallione,  
 Felice, Agrippa, &c. Imò ipsis pue-  
 rulis reuelarat sese Dominus, qui  
 Hosanna cecinere, atq; pax in coe-  
 lo, & gloria in altiss. sed res maxi-  
 ma à Phariseis celeberr. à scribis do-  
 ctiss. atq; senioribus & sacerdotib.  
 uenerandis abscondita erat. Sic ac-  
 cidit inter gentes. Reuelatum fuit  
 Euangelium nescio quibus carcera-  
 rijs & purpurarijs, Apostolis præ-  
 dicantibus, at uero absconditum à  
 philo-

philosophis Atheniensibus. Iis uis  
 delictet sapientibus stultitia erat. Eo  
 uangelij prædicatio : illis contra  
 stultis sapientia erat, & ea summa.  
 Dices : fuerunt certe è nostris mul-  
 ti sapientissimi pariter ac prudens-  
 tifs. priusquam iuri ecclesiæ accede-  
 rent, Nec non hodie talium magna  
 est multitudo. Quorsum igitur hæc  
 gloriatiuncula Domini? Respon-  
 deo : Tametsi pharisæi aliquando  
 dixerunt : Num quis ex principis  
 bus credidit in eum aut ex pharisæis?  
 Sed turba hæc, quæ non nouit  
 legem & c. Attamen aliqui horum  
 electi, & tracti à patre discere & in-  
 telligere & credere potuerunt. Eo  
 uangelium. Ex sapientibus Nicodemus,  
 Gamaliel, Saulus, & c.  
 ex prudentibus, IOSEPH  
 Arimatæ

CONCIONES

Arimathensis, Mattheus, Zacchæus, Sergius & nonnulli alij. Sed tantulum quantula portio, si eos cum tot milibus compares, quos & habuit diabolica sapientia & retinuit. Sic pauculi aliquot ex gentilitate philosophi extiterunt, quibus adempta falsa sapientia, ueram inspirauit pater. Talis Iustinus philosophus, post Christianorum optimus & martyr. Item Areopagita ille grauis, sectator Platonis, & Aristides, & alij. Ex prudentibus uero Philippus Imp. & Constantinus, & Ambrosius senator &c. Reuelauit & talibus mysterium, sed horum paucitas facit, ut contra hæc uerba Domini non computentur. Videtis, inquit Apostolus, uocationem uestram, quod non multi sapientes secundum carnem,

carnem, non multi potentes, non multi claro genere nati, uerum quæ stulta erant secundum mundum de legit Deus, &c. Videmus Apostolum uerba domini sui scholio luculentis. enarrauisse, cui quid addi potest? Nescio si hodie sapientes multi, reuelatum habeant Euangelium. Video ferè hoc rudiores in Theologia multos esse, quo secundum se sapientiores sunt. Pertinet uero istud uerbum Domini ad eruditionem nostri. Adeoq; Antidotus quedam est contra satanicas suggestiones. Nam dubituro de doctrina Christiana propter tot doctiss. uirorum refutationes, succurrit qd dixit Dominus, nempe doctissimis secundum carnem nō esse reuelatum, unde calleant doctrinā

D istam.

CONCIONES

istam. Quid igitur mirum, si opus  
 pugnent, si refutare conentur, si de  
 rideant, si execrentur, si denique in se  
 ctentur, quod absconditum est a cor-  
 dibus suis, quod non intelligunt,  
 quod capere non possunt? Iudæus  
 Euangelium nostrum non probat,  
 quia uelamen cordi suo impositum  
 circumfert, & obcæcatos habet sen-  
 sus. Non est de numero paruulorum,  
 quibus solis reuelare pater non de-  
 dignatur secretum suum. Mahome-  
 tistæ sapientissimi omnium sunt, ut  
 quorum cyclopædiæ deest nihil. Sed  
 tanta ista sapientia ac doctrina, Na-  
 zarenus nostri sapientiæ uiam inter-  
 cludit, nec locum mysticæ doctrine  
 huius cedit. Illi quid poterunt aliud,  
 nisi detrahere Christianismo? Ab-  
 scondit ab eis pater, idcirco scire,  
 quod



quod nos, nequeunt. Præter eam  
hoc loco qui è nobis exierunt, hæ-  
reticos? Hos sane, si quid aliud, car-  
nalis sapientia ab initio impediuit,  
& auocauit humana prudentia, ne  
simplicitatem semel receptæ fidei se-  
dulo tuerentur. Hæretici homines  
semper doctissimi fuere, quicq; phi-  
losophia gentili ceu insuperabili ar-  
ce confisi, nihil ferè in ecclesia illabe  
factum reliquerunt. Hodie N. in-  
ualuit, ceu diluuium inclementis.  
si ea duntaxat spectes, quæ bona p-  
malis aboleuit ac merfit. Ea uero se-  
cta, iunctis propemodum ex æquo  
copijs, unà cum ludæorum & Ma-  
hometistarū gente, Apostolicam,  
catholicam, ueterem, inuictam, san-  
ctam ecclesiam, præterea doctrinā  
Euangelicam, uerbum propheticū,

D ij discipulis

C O N C I O N E S

disciplinam christianam , ordinem  
honestis , conuellere hactenus (nō  
dico durioris aliquid) summis, hoc  
est, suis uiribus adnisa est. Id quod  
cum manifestum sit , non equidem  
offendemur, si ipsam nobis maledi  
cere, si insidiari, si malum machinas  
ri senserimus. Non potest aliud, nisi  
si, quod facit , ecclesiā persequi, sed  
triumphatricem, calamitosa futura.  
Sapientia humana est , in qua fidu  
ciam illa suam ponit. Vendicat sibi  
artium omnium palmam, uult ado  
rari magistra , despicit quicquid est  
humile , & à suis diuersum moris  
bus. Atqui tale Dei patris non est  
operatio , sed heu uereor , illius ne  
sit, quem deposuit de sede sua super  
bia. Solet certe superbis spiritibus  
resistere dominus, & humilibus da  
re gra

re gratiam. Solet exaltatos deijcere, & deiectos exaltare. Hoc nouimus, hoc sine dubio facere perget, siquidē immutabilis Deus est. Quare isti sapientes cum sint secundum carnem, & sibi uideantur hominū, quotquot uiuunt, doctissimi, non credibile est, ipsis tanq̄ paruulis simplicibusq̄, præ ueteribus Ecclesiæ theologis, patefactum esse genuinū scripturæ sensum. Quod si etiam nunc de uita istorum fiat cognitio atq̄ examen, proh pudor, quis uel semisanorum credere queat, Schismaticos illos uniuersitatis Christianismi cōtemptores superbissimos, paruulos hosce Christi, & germanos esse discipulos, quibus reuelet uelatum Euangelium, quibus aperiat thesauros à mille annis & supra

D iij recon

C O N C I O N E S

reconditos? Stulti uero fiant, ut red  
dantur sapientes, & in humilitate  
Christū quærant, fortasse erit spes  
suæ salutis, nunc propemodum de  
speratæ. Vos qui discitis Euangeli  
um in pressura hac nolite deficere,  
cum audieritis omnes sapientes, o  
mnes prudentes, doctos, peritos,  
atq; totum mundum philosophis  
cum sectæ huic dare animum. Hoc  
nullum signum ueritatis est. Imò  
nota magna erroris est, dicente  
Christo: Abscondisti hæc à sapien  
tibus. Et Paulo: non multi sapien  
tes. Tanta doctissimorum hominū  
turba in principio Euangelij non ir  
ruit eo pacto in Ecclesiā. Sed quid  
hic immoror? Sapientia mundana,  
mundanam sectam, suam uidelicet  
cito agnouit. Habemus itaq; con  
tra

tra scandalum humanæ eruditionis munimen uerbi Christi. Iam si quis curiosior causam disquirat huius iudicij Dei, respondet Dominus: Ita pater, quoniam sic placitum fuit apud te. Hac responsione pius facile erit contentus, nec ultra inquiret, ut qui non est temerarius maiestatis perscrutator. Quid siscitaris, cur abscondat mysterium suum à sapientibus sæculi, & illud simplicibus, humilibus, modestis, inglorijs, indoctis reuelet? Sic bona uoluntas est patris. Audin isthuc? Tu uero quis es, ô homo, qui ex aduerso Deo respondeas? Nam dicet figmentum ei qui finxit: Cur me finxisti ad hunc modum? An non habet potestatem figulis luti, ut ex eadem massa fingat aliud

D iij quidem

CONCIONES

quidem uas in honorem, aliud uero in ignominiam? En Paulum es narratorem & huius uerbi dominici. Astipulatur Iob: Quis, inquis, dicere Deo potest: Cur ita facis? Præter hunc Salomon: Nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facis? Quin apud Esaiam quoque acerbius loquitur Dominus: Væ dicenti patri, quid gignis, & mulieri, quid paries? Quod si quis ita temerarie dicat, nihil sit auditurus aliud, nisi: Sic placitum fuit ante me. Item: An non licet mihi quod uolo facere in rebus meis? Poterat omnipotens humano generi alia ratione succurrere, quam sanguine unigeniti, sed ita placitum fuit coram eo. Poterat electos suos uel citra naturæ mortem clarificatos, sursum ad se subdu

subducere, sed ita bona uoluntas eius est. Poterat sic gubernare omnia, ut ne Iscariotis quidem anima gehennę flammis traderetur, sed sic uoluit. Nos hic obmutescimus, nihil amplius rimantes, at potius fleſctimus genua, suppliciter adorantes Eudocian illam sapientis, iuxta ac optimi patris, qui nemini facit iniuriam. Cæterum ne autoritas tam præcellentia, cœlestia & mere diuina uerba loquētis Nazarenī minor æquo putaretur, subiungit diuinitatis suæ magnificam manifestationem, ac si ita diceret: Quem nam opinamini nunc loqui uobiscum? Iesum Nazarenū duntaxat, qui uel excellentissimo ppheta non sim maior? Loquor homo quidem, sed talis homo, cuius non potuit uiues

D v re simis

CONCIONES

re similis, nec poterit: Homo, inquam, non Dei modo, sed Deus ipse in homine. Tale ferè sentit, cum arcanum magnum adaperiens, omnia, inquit, tradita mihi sunt à patre meo. Sic loquitur apud eundem Euangelistam: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Quod arcanum diu ante propheticus psaltes præcinuit: Omnia subiecisti sub pedibus eius. Nam carmen illud de Christo Domino intelligi debere, docet Apostolus tam in Epistola Corinthiorum, quàm Hebræorum. Tantus uero, non solum Nazarenæ uirginis filius, sed Dei etiam unius unigenitus, non mirum est, si solus non patrem modo perfectè norit, uerum etiam ea omnia, quæ nouit pater. At nobis, qui nisi  
 si homi



si homines nihil sumus, quid magis  
noperere proſit filium noſſe patrem,  
& contra, ſi ipſi à tanta cognitione  
remoueamur? Cupimus & nos noſ  
ſe patrem, & ea quæ patris ſunt, id  
eſt, ea quæ niſi nouerimus, uidere  
faciē patris olim nequeamus. Quis  
ſumma hæc noſſe nos faciet? Reſ  
pondet filius: Ego, cuiſcunq; reue  
lo hæc, is nouit. Paternæ & ſuper  
cœleſtis rei doct̄or ego ſum, nemo  
alius. Nam quid doceas, ſi ipſe niſi  
hil didiceris? Ego uero, quia ſolus  
ſcio ſupercœleſtia, ſolus ea docere  
poſſum. Vobis diſcipuli mei, Ne  
p̄i exiſtentes, ſiue ut uos uernacula  
līngua compellem, Pethaim, nunc  
reuelo paterna, idq; uoce uiua, ſed  
ubi à uobis ſublatus fuero, reuela  
bo ea animis ueſtris cōſummatus,  
idq;

CONCIONES

idēque flatu uiuo, ita ut ex paruulis atque insipientibus, omnium mortalium multo sapientissimi futuri sitis. Nam uos nunc malitia pueri, & sensu pueri ita reformabimini, ut posthac malitia solum pueri perseverantes, sensu uero perfectissimi sitis. Quo sermone apparet, ea que patris sunt, hoc est salutis nostrę, ab humanis mentibus percipi non posse, nisi notificante Christo filio. Animales sumus secundū carnem & carnalem generationem, terreni etiam, & bruti propemodum homines: quomodo igitur capiamus supernaturalia ac supermundana, nisi doceamur ab eo, qui ipse est & supernaturalis & supermundanus? Discere Deum non potest homo, nisi Deus semet doceat in homine.

Quam

Quam ad rem concessit nobis literas suas. Legimus, scribimus, audimus, & quidem diligēter, quas concessit literas. At quid pmouemus? Parum sane, si tamen parū promouemus. Sed quid ita? Literæ mutæ non sufficiunt erudiendis nobis. Literæ mortuæ non efficiunt, quo minus simus animales, & quo minus pueri sensu atque imperiti maneamus. Igitur datis literis, promittit se daturum quoq; spiritum, qui cœlestia è literis, ulro credentibus reuelet. Reuelatio literæ unius, in hominum tam tenebrosis cordibus, quæ obsecro possit esse? Habet itaque pater duas scholas: Alteram literæ, alteram spiritus. Huic præest Christus, illi Moses. Tametsi neuter horum quicq; ferè docet, sine alterutrius

C O N C I O N E S

terutrius adminiculo. Pharisaici scri-  
 bae uersabant olim in schola literæ  
 duntaxat, sed quia spiritum non cura-  
 bant, nihil illis de patre Deo reuela-  
 uit filius. Videbantur sibi quidem de  
 Deo nihil ignorare, litera fræti uis  
 delictet, sed nesciendo, nihil sciuerunt  
 de Deo, quemadmodum sciri debet,  
 eo quod illis non reuelasset filius, qui est  
 in sinu patris. Schola literæ sola non  
 reddit scribam doctum ad regnum cœ-  
 lorum, sed tunc demum reddet, ubi  
 in scholam spiritus, quæ literarium  
 habuit aluitque remiserit. Spūs magi-  
 ster est in Christianismo, hoc docen-  
 te, doctissimi erimus. Atque hoc il-  
 lud est, quod ex Esaia Dominus  
 ait: Et erunt omnes Theodidacti.  
 Quod docendi genus, ad scholam  
 spūs sancti pertinet. Tota igitur uia  
 errant

errant literarij huius tempestatis. Errant item spiritalij huius tempestatis. Illos uoco literarios, eo quod litteram scripturæ duntaxat uersent, non suspirantes sursum, ut diuinitus edoceantur. Imò reperiatis literarios adeò execrabiles, ut rideant etiam magisterium spiritus, tantum abest, ut inde studio suo aliquid accedere postulent. Piget commemorare, quibus blasphemijs onerari aliquando soleant, qui uel mentionem faciunt spiritus, atque hoc in rebus spiritalibus. Volunt discipulos Christi literæ scriptæ sic esse affixos, quasi sufficiat in Ecclesia, legere, & non intelligere. Quod posterius absque operatione spūs (qui mitti à patre in nomine filij nondum destitit) tam impossibile est, ut fiat, quàm impossibile

C O N C I O N E S

possibile est, ut ager fructus profert  
 rat è solo semine, absq; irrigatione  
 aquarum. Porro spiritarios uoco  
 eos, qui in dexteram partem pec-  
 cant, attendentes soli spiritui, nec  
 arbitantes opus esse alio ad cogni-  
 tionem Euangelij perfectam, præ-  
 terquam spiritu, de litera perperam  
 sentientes, quemadmodum literarij  
 de spiritu non magnifice admodum.  
 Horum occasione sacra Biblia pes-  
 detentim occiderent, nisi curante  
 Christo hic quidam uigilarent. Pro-  
 fecto utraq; factio rebus Christia-  
 nis æque magnum dat damnum,  
 dum cuiq; sua placet sententia. Ec-  
 lesiastici qui toto pectore esse cu-  
 rant, utramq; scholam, quod gym-  
 nasium uerius dicerem, adeant, utro-  
 biq; exerceantur, utrobiq; sudent,  
 utrobiq;

utrobicq; ex æquo nauent piam operam, si proficere uelint. Litera spiritum non respuit, uti nec literam despicit spiritus. Alterum alteri libens adest, in ædificationem Christi corporis, adeoq; gaudent mutuis operis uere doctos scribas facere. Non potest litera sine spū docere Christum: at spiritus isthuc potest sine litera, sed non facit. Olim fortasse fecit, nondum uidelicet extante litera, Nunc uisibili hoc instrumento utitur ipse inuisibilis, & docere uult per literam, qui docere possit sine litera. Reuelat itaq; filius, quis sit pater cœlestis, & quicquid pertinet ad scientiam diuinæ uoluntatis, nō tam uoce calamoq; q̄ spiritu. Verū manifestata diuinitate, uocauit ad se omnes homines, ut nimirū se utens

E dum

CONCIONES

dum præberet, qui tantus erat. Venite, dicens, ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos. Tollite iugum meum super uos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus uestris. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue est. Nulla præcedunt merita, & tamen tam suauis est dominus, tam bonus tam benignus, tam comis, tam humanus, tam iucundus, tam beneuolus, tam gratiosus, tam commodus, & omnia. Cui erat obstrictus ob ulla opera, obque seruitutem ullam? Quis prior dedit illi? Nemo, plane nemo. Tam bonus igitur Dominus, qui uenerat saluare quod perierat, circumspicit huc illucque, & quasi in quatuor mundi plagas uocem intendens,



tendens, ad se uenire iubet uniuersum hominum genus. Nam sese parem esse iuuandis omnibus, utpote per quem conditi fuerant omnes. Ad eum plane modū clamat idem Dominus in Esaia: Heus sitientes uenite ad aquas, & hi quibus deest argentum, uenite, emite, & comedite. Venite & emite absq̃ argento & absq̃ commutatione uinum & lac. Conuocat uero omnes, quia omnium Dominus, & tam gentiū q̃ Iudæorum Deus: & conuocat ad salutem, conuocat ut accipiant, non ut afferant. Iudæi laborabant inutiliter sub iugo duræ legis, & metu pontificum suorum non audebant iugum illud excutere. Erant misere impliciti, urgebantur ad seruiles labores, cogebant̃ in elementis mun-

E ij di uitam

CONCIONES

di uitam cum gemitu perdere. Qui  
 doluisset uicem eorum, non erat in  
 uentus. Populus gentiũ quoq; mi-  
 rum in modum grauabatur, non in  
 utilibus solum, uerumetiam impijs  
 laboribus unde præter scelera nihil  
 lucrabatur. Sedebat ille totus in tes-  
 nebris, spe omni uacuis. Sed mise-  
 retur Dominus utrisq;, & perspi-  
 ciens contritionem calamitatemq;  
 esse in uis eorum, utrosq; accersit,  
 Seruator eorum futurus, si modo  
 uocati ueniant & dicto seruatoris  
 tam munifici pareant. Iudæi labora-  
 bant, & frustra exercebantur in in-  
 firmitate legis. Formidabant sem-  
 per huius maledictiones. Gentes  
 oneratae erant atq; adeo coopertae  
 omnino sceleribus & impietatibus.  
 Nulla salus utrisq;. Venerunt igit̃  
 uocati

uocati tam ab ipso domino, quam ab Apostolis seruis. Nam eadem uoce illi in uocandis conuiujs utuntur dicentes: Venite ad Nuptias, parata sunt omnia. Sic priores serui prophetæ: Venite, comedite, &c. ut supra. Et quid aliud uoluerunt sibi his uerbis, nisi ut religionem Christianã ingrederentur? sed conferrent ad ecclesiam Euangelicam, recepturi cum fide sacrum lauacrũ? Qui uenerunt, laborantes & onerati erant, cupientes leuamen. Et talibus ipse Dominus è cœlo descenderat, nempe egrotorum medicus, non bene ualentium. Sed quid boni uenientib, ad fidem Christianam promittitur? Et ego, inquit Dominus, refocillabo uos. Opera legis et onera peccatorum desiderabant re

E iij friges

CONCIONES

frigerium, neq; tamen omnes, ut hoc refrigerio fruerentur, ad Christum uenire uoluerunt, malentes semper inuanū laborare, & uel ad mortem usq; onerari, q̄ dare Deo gloriam, in agnitione suiipsius. Est autem hæc Refocillatio, Libertas Christiana, & Remissio omnium peccatorum præteritorum. Quæ duo beneficia an nō immensa sunt? Gratis refocillabat, id est, nullis præcedentibus meritis. Nam laborantes istos operarios propter opera sua, neq; ad se uenire iussit: nec ubi uenerant refocillauit. Gratis enim saluati sua è calamitate fuerūt, iuxta Apostolum, & absq; commutatione acceperunt uinum & lac, iuxta prophetam. Hic saluatoris nostri benignitas, omni laude efferenda est, & prædicanda gratia salutifera.

Laborantibus Iudæis cōtiguit liber-  
tas à Mose pulcherrima. Oneratæ  
nationes leuabantur peccatis suis,  
quæ sicut onus graue ipsas oppres-  
serant. Quid hic nisi summa gaudia  
& exultationes liberatorū atq; ex-  
oneratorū hominum? Audiuius  
fratres de accessione electorum ad  
Messiam Domini, quæ fit per fidem  
& baptismum. Præterea de exhibi-  
ta gratia seruatoris nostri, quæ ele-  
ctis contingit ad Libertatem, adq;  
Remissionis peccatorum consola-  
tionem. Reliquū est, ut audiamus,  
quæ alia ad eos dixerit, qui attracti  
uenerunt ad se, quiq; hodie ueniūt.  
Tollite, ait, iugum meum super uos  
&c. Hactenus patienter audire sus-  
stinuit omnia sectæ populus, & e-  
tiam applausit uera cōcionantibus  
nobis. Sed nescio, quī placitum

CONCIONES

ei sit, quod nunc dicemus, non nos,  
 sed magistrum nostrum, cuius sermo  
 est, plene sequentes. Solent isti  
 Schismatici ubiq; errores suos huius  
 uerbi præsidio tueri: Venite ad  
 me omnes qui laborati & onerati  
 estis &c. Mirum, q̄ uociferentur, q̄  
 ferociant inuitationis huius huma-  
 nissimæ prætextu, canentes enco-  
 mia sua longe ante uictoriam. Acce-  
 dimus sententiæ gratiæ inuitatrici.  
 Sed procedimus etiam, contempla-  
 turi quid amplius loquatur Domi-  
 nus. An non hoc iustius, q̄ in uno  
 uerbo tantum quiescere, neglectis  
 reliquis, & uelle principium modo  
 sermonis Euangelici uidere, finem  
 uero eiusdem sermōis curare nihil?  
 Audire uolunt tantummodo: Ven-  
 nite, ego reficiam uos. Tollite iugū  
 meum

meum super uos, auditu iucundum illis non est. Audire possint: Inuenietis requiem animabus uestris. At: discite à me, q̄p̄ mitis sim & humilis corde, auribus grauiter audiunt. Ita enim seruitur & doctrinæ sectæ & moribus. Doctrina præter fidem ad salutem nihil admittit. Igitur recusant: Tollite. Mores eius modi sunt, ut non possint non respuere, discite: Imò dices ad discendum proni sunt. Scio, sed non ut discant, mansuete & humiliter uiuere, quemadmodum hic præceptum legunt. Nos uerborū progressum meditemur, sectam omittentes. Venientes ad Christum, id est, credentes & tincti in nomen ter adorandæ Triados, deposuerunt ibi quæ attulerant, uidelicet iugum & onus  
E v suum:

CONCIONES

suum : Iugum Mosi, iugumq; mundi grauiſſimum, & quicquid grauabat animam, quicquid excruciebat conscientia. Deposuerunt, inquam, ibi ferreum istud iugum, de quo in Deuter. Deposuerunt iugum oneris legalis, & sarcinam humerorū suorum, de quo in Esaia. Iugum. ſ. illud, quod nec ipsi patres portare potuerunt, sicuti Petrus attestatur. Verum passus ne est illos deposito iugo ac onere abire omnino uacuos? Dimisit ita exoneratos, ut post hac sine iugo, sineq; omni onere reliquam uitæ suæ portionem consumerent? Minime, chariss. fratres. Secta si talia docet, non docet, sed dedocet Euangelium, & animas fidelium nō ducit, sed seducit. Euangelium ostendit, Christum saluato-

rem



rem non modo deiugasse atq; exonerasse eos qui antea iugo atq; onere pressi, ad se ultrò accesserant: uerumetiam imposuisse iisdem aliud & iugum & onus. Ringeris hic, uideo, disciplinæ osor. Nam tu Christianos Beliaal esse mauelis, & qui pristino iugo semel excusso, in posterum sibi uiuant, non Christo, nō Ecclesiæ. Scriptura uero longè secius habet, ut quæ passim indicet, misericordem Deum quidem parere, remittere, propitiari: sed addere admonitiones, quibus pareat amodo misericordiam consecutus. Iugum pristinum, qualecunq; illud fuit, ademptum, abrogatum, antiquatum est. Ea erat uetustas tædio sæ seruitutis, nunc uero gratissima libertas noui Test. facta. At hæc ipsa liber

CONCIONES

sa libertas & manumissio, solida ueracq; non est, nisi noua illa Euangelica seruitus accedat, quam Apostolus sentit, ubi inquit: Cum sim ab omnibus liber, meipsum seruum feci omnibus &c. De Euangelica quoq; seruitute Romanis sic scribit: Non estis sub lege, sed sub gratia. Quid igitur? Peccabimus quod non simus sub lege, sed sub gratia? Absit. An nescitis, quod cui accommodatis uosipfos seruos ad obediendum, eius serui estis cui obeditis, siue peccati ad mortem, siue obedientiæ ad iustitiam. Gratia autem Deo, quod fuistis quidem serui peccati, sed obedistis ex animo in eam, in quam traducti estis, formam doctrinæ. Ceterum liberati à peccato, serui facti estis iustitiæ. Mox: Quem admo

admodum præbuiſtis membra ueſtra ſerua immunditię & iniquitati, ad aliam atq; aliam iniquitatem : ſic & nunc præbete membra ueſtra ſerua iuſtitię ad ſanctificationē . Cum enim ſerui eſſetis peccati , liberi eratis iuſtitię &c. Ruruſus: Nunc uero manumiffi à peccato, ſerui autem facti Deo , habetis fructum ueſtrum in ſanctificationem, finem autem uitam æternam . An non S. Paulus hoc ſermone nobis copioſe enarrauit, quicquid Chriſtus de iugo deſpoſito, & de iugo imoſito ſentit? Sic ſupra idem Paulus interpretaſatur ruditati noſtrę locos prioris Euangelij huius , interpres iſ diuinę mentis certiffimus . De eadem ſeruitute iſdem ſcribit : Nunc autē liberati ſumus à lege, mortui ei in qua

CONCIONES

qua detinebamur, ut seruiamus in nouitate spiritus, & non in uetustate literæ. Quæ & ipsa uerba Euangelium nostrum declarant. Huc pertinet exemplum seruitutis Paulinæ, qua domino seruiunt, sicut Actoꝝ rum liber habet, non hoc tantum seruitutis exemplum qua seruiuit fratribus ut omnes lucrifaceret, sicut paulo ante e Corinthis prælegi. Aut de seruitute in nouo foedere dubitas? Audisti unquam cantantem Baptistæ patrem: Ut sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiremus ipsi (domino) cum sanctitate & iustitia coram ipso, omnibus diebus ui. no. Certe hæc de ijs occinit Zaccharias, qui ad Christum iam uenerant, credentes, à iugo uetusto liberi, existentes sub gratia zc.

tia zc. Colligitur uero ex prædi-  
ctis, iugum quod Christus tolli ius-  
bet, nihil aliud esse posse, nisi uitam  
Christianam, quæ auditu doctri-  
næ & opere constat, posteaquàm  
credidisti. Tollite, inquit, iugum  
meum, q. d. hætenus portauistis  
iugum Mosi, iugum Adami, iugū  
diaboli, lassati in uia iniquitatis:  
Nunc hoc abiecto, meum iugum  
uestris ceruicibus imponite, mihi re-  
demptori uestro in posterum serui-  
turi ac laboraturi. Nō dimitto uos  
à me ita liberos, ut uestram uolun-  
tatem secuti, in concupiscentijs car-  
nis conuersemi. Quæ si est liber-  
tas, diaboli non mea libertas est.  
Nam ille promittit libertatem, ut  
seruos peccati faciat. At ego uos  
liberatos ab omnibus, meos seruos  
esse

CONCIONES

esse uolo, ut sub iugo meo operemini, & sub signis meis militetis. Ecclesia mea, ad quam uenistis in fide, non theatraica scena, sed uinea est, quæ labores & sudorẽ uultus poscit. Ecclesia mea non sinit torpere quos accepit, sed exercet eos in stadio suo. Instigat suos, ut pro apprehendendo brabio excurrant, ut alter alterũ in benefaciendo ad æmulationem prouocet, &c. Tale meũ iugum est. Hoc qui ceruici suæ imponere detrectarit, eũ ego pro discipulo non agnoscam, & si omnem fidem habuerit. Sic uolo, sic iubeo, ut qui ad me uenerunt uocati, iugũ meum tollant super se, id est, secundum disciplinam Euangelicam uiuant, in iustificationibus domini sine querela. De iugo Christi diximus.

mus. Porro nunquid & onus est, quod imponit Christus ihs qui onerati ad se uenerant, sed per fidem lauari ex gratia cito exonerabantur? Admodum. Nam ut iugum iugo commutat, ita onere onus. Iugum labores ostendit, onus patientiam exigit. Non satis est Christiano, si in bonis operibus ambulet, perferre etiam debet quæcunq; aduersa ei accidere possunt. Proinde Apostoli semper coniunxerunt cum doctrina honestis, morum doctrinam crucis, Etenim sicut per opera bona Christum sequimur, ita per patientiam atq; sufferentiam malorum omnium eundem sequimur. Hic clamat S. Petrus: Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplū, ut insequeremur uestigia eius,

CONCIONES

&c. Hic S. Paulus : Siquidē simul cum eo patimur, ut & unā cum illo glorificemur . Ipse Christus sic de tollendo crucis onere ad nos loquitur : Qui uult post me uenire , abneget semet . & tollat crucem suam ac sequatur me . Ante Christum cognitum baiulabamus onera Ægypti ad interitum : At quæ Dominus imponit, baiulamus ad uitam, Nimirum per uarias tribulationes euntes in regnum Dei. Esse itaq; duo audimus , quæ ad uocationem nostri pertinent, & eam firmam reddunt, uidelicet operatio , & passio . Hæc nobis credentibus iniungit saluator, si uelimus requiem parare animabus nostris. Bos & Asinus, par animalium stolidissimorum licet, commoneant nos duernionis huius.



ius. Bos operatur iugo, asinus onus tergo uehit. Iugum boui, inquam, competit, onus asino. Arationi aptus bos est, uectioni asinus. Pater familias neutro horum carere in ad ministranda domo potest. Et coniungere hæc duo animalia scriptura solet, in argumentum fortasse Christiani dogmatis. Apud Esaiam certe Christiani boues & asini dicimur qui immittimus pedē in uberrima pascua reuelati Euangelij, è quorū refectione fortes atq; robusti reddimur, tam ad operandum, q̄ ad ferendum. Cauendum autem est solite, ne qui prius iugum excussimus in Ecclesia Christi, ad idem subeundum decepti reuertamur. Quin Apostolum hic audimus: In libertate qua Christus nos liberauit, stete, &

F ij ne

CONCIONES

ne rursus iugo seruitutis implicemini. Mali doctores uetus iugū ubiq̃  
 præferunt, & suum iugū satan ocio  
 sum computrescere uix sinet, quod  
 in durissimo iugo Roboam tyran  
 ni olim figurabatur. De tollendo  
 Christi iugo & ferendo onere inter  
 patres Hilarius sic: Legis deinde  
 difficultatibus laborantes, & pecca  
 tis sæculi oneratos ad se aduocat,  
 dempturumq̃ se laborem onusq̃  
 promittit, si modo eius iugum tol  
 lunt, Mandatorum scilicet suorum  
 præcepta suscipiant, eumq̃ sacra  
 mento crucis adeant, quia corde hu  
 milis & mitis sit &c. Mox: Et quid  
 iugo ipsius suauius? quid onere le  
 uius? Probabilem fieri, scelere absti  
 nere, bonum uelle, malum nolle,  
 amare omnes, odisse nullum, æter

na con

na consequi, præsentibus non capi,  
nolle inferre alteri, quod ipsi sibi  
perpeti sit molestum. Hæc Hilarius.  
Audiuimus quid tollere super nos  
iussi debeamus in Ecclesia, ubi Chri-  
stus est. Quid uero nunc uult, ut  
discamus ab eo? Primum quod man-  
suetus sit, deinde quod ex animo humi-  
lis. Has uirtutes in se ceu in speculo  
tersis. aspici, & harum exemplum  
à se accipi uult, ut dicere possimus,  
nos à Christo magistro didicisse, quod  
simus alij, quam fuerimus, homi-  
nes. Et uirtutibus tantis pollicetur  
quietem animæ, id est, animi tran-  
quillitatem, quam philosophi olim  
inuenire minime ualuerunt. Man-  
suetudo siue mititas est, quando  
Christiani iniuriam irrogatam neque  
iure depellimus, neque talione ulciscimur,

F iij cimus,

CONCIONES

cimus, sed toleranter perferimus,  
 non aperientes os nostrum ad res  
 maledicendū. Humilitas est, quan-  
 do nosmetipsos abnegantes, de no-  
 bismetipsis nihil præclare sentimus,  
 præferentes nobis alios, accommo-  
 dantes nos ijs & hominibus & rez  
 bus, cuiusmodi mundi superbia de-  
 spicit. Profecto si uere mansueti ac  
 modesti essemus, quemadmodum  
 à Christo didicimus (omnis man-  
 suetudinis & modestiæ fonte) nihil  
 posset nobis accidere in toto isto  
 mortalitatis Salo, quod animos no-  
 stros ullo pacto perturbare ualeat.  
 Ferocitas & arrogantia (uitia ijs uir-  
 tutibus opposita) alere tranquillita-  
 tem animi non possunt. Aestuant  
 infœlices filij sæculi, & sicut mare  
 feruens commouentur, nunquam  
 quieti.

quieti. Post Christum Dominum exemplar mansuetudinis Moses est, à quo etiam discere liceat, mansuete ferre omnia. Post Christum præceptorem exemplar humilitatis Maria est, uirgo sacratiss. quæ se gessit tanto humilior, quanto maior erat, nimirum mater Messiaë. Qua dignitate, nulla præstat. Dicit mater à filio humilitatem cordis, qua ex humilitate, humilitatem quoque suæ conditionis comminisci non uerebatur, cum fuerit alioqui fortis non aspernanda. Restat scrupulus, Mouent hunc osiores disciplinae, licentiæ cultores. Quid ergo, inquit, incessimus Mosen cum suo iugo & onere, siquidem Christus etiam & iugo premit & grauat onere? Respondeo:

F iij Dis

CONCIONES

Dis dia pason (ut dicitur) inter se differunt iugum Mosi & iugum Christi. Id quod ipse Dominus, uelut huic obiectioni occurrens, ingenue fatetur, cum suum iugum commodum & onus suum leue esse dicit. Qua superadditione reuocat eos, quos forsitan iugi atque oneris mentio abegerat. Ac si diceret: Impono iugum meis fidelibus, sed meum iugum, & suaue. Hoc, qui uere mei sunt, non abhorrebunt, quando audiunt, meum esse iugum, utpote facturi propter me omnia uel molestissima. Ipsa nomenclatura iugi Christi dulcis in auribus erit meo populo, non aliter ac si non iugum, sed pabulum esset, siquidem gratiosa uox est, Christus, Præterea suaue est, & portatu commodum iugum  
meum

meum electis meis, partim quod sint  
eò prouisi ac spontanei, operante spi-  
ritu meo in cordibus eorum, par-  
tim quod me flagrantiss. deament,  
qui amor uincit omnia impedi-  
menta, atque omnia ardua superat, ut &  
uelint et possint, partim quod expe-  
ctent in spe firma hæreditatem filio-  
rum Dei, in cœlis conseruatâ. Quæ  
spes, nihil tam durum est, quod nō  
possit emollire. Certe talibus præ-  
cepta mea graua nō sunt, ergo nec  
iugum meum, quod ferè est præcep-  
torum meorum obseruatio. Quo  
autem iugum meum commodius  
faciliusque sit, ipse ego iugatos disci-  
pulos adiuuo in omnibus suble-  
uans eos, cōfortans eos, deducens  
eos, frater eorum, nō dominus tan-  
tum. Eadem ratione onus meum

F v quoque

C O N C I O N E S

quoque leue est, primū quia meum  
est, id est, à me impositum, siue meo  
iussu in humeros sublatum. Deinde  
de quia propter me imponitur. Nā  
mei quicquid persecutionis patiun-  
tur, propter regnum Dei patiun-  
tur. Postremo quia ego eos paracle-  
to misso consolor hortorque, propo-  
nens eis exemplum meum, & pro-  
mittens conglorificationem, quæ  
exuperat omnem sensum. Quæ res  
mirum ni Crucem grauis. uisu,  
leuissimam baiulatu fecerit?

Sit Christo laus &  
honor.

F I N I S.



# DE LIBE

RO ARBITRIO CHRISTIANI  
Homínis, Epístola Georgij  
Vuicelij.

\*

LECTORI S.



NOLVI committere, ut diu-  
tius desyderares Lector ca-  
tholice Apophasin meã de  
uoluntate homínis, quã pa-  
rocho cuidam, tale quiddam abs me pe-  
tenti, ante triennium conscripsi. Cate-  
rum quò lubentius nunc eam opellam  
ædi patiar, improbi istorũ clamores faci-  
unt, qui grande nephas & morte pian-  
dũ existimant, non insanire. Præter hos  
sunt, quorum animi ad bonorũ operum  
studia flagrare cœperunt, ñs ne desit cer-  
ta suã uoluntatis cognitio, tyroci-  
niolo hoc curatum putauí.

Vale, Eislebij.

ANNO M. D. XXXIII.

EPISTOLA



VAERIS FRATER  
 Andrea, quid post  
 tot eruditorum dis-  
 gladiationes, de Li-  
 bero Arb. sentiam.

Id quod ne tuæ charitati uel in hoc  
 defuisse uidear, paucis expediero.  
 Primum astipulor ijs, qui negant  
 uocem liberi arbitrij esse de scriptu-  
 ra Deinde illorum mihi sententia  
 probat, qui autumant ea de re dis-  
 putare curiosius quàm utilius esse.  
 Censeo enim scripturas potius le-  
 gendas, credendas ac seruandas pu-  
 re simpliciterq̃, utut carnali sensui  
 nonnuncq̃ oblucentur. Postremo  
 illorum temeritas animo meo lon-  
 ge omnium displicet, qua turbarũ  
 cõfuderuntq̃ omnia, dogmatizan-  
 tes non

tes non tam aliorū odio, q̄ sui amore cæci, hominem tantundem posse, quantum possit serra aut securis, decepti nimirū falsa Esaiæ prophetæ intelligentia. Heu quam illi uia sceleribus & peccatis omnibus præstrauere rei animarū quotquot eodogmate illaqueate perierunt! Ceterum placet Voluntatem dicere pro Arbitrio, siue quia uoluntatis nomen agnoscit scriptura, siue quia aliquāto intelligibilius simpliciusq̄ est. Quanquam non nescio Arbitrium iam inde à primis ferè temporibus Ecclesiæ latinis usurpatum, Græci semper Autexusian appellauerunt, hoc est, sui potestatem. Sed ad rem. Arbitror igitur suam cuius mortalium esse uoluntatem. Num etiam liberam? Liberam utiq̄ ad malum,

## EPISTOLA

malum, quò natura omnes propen-  
dent. Ad bonum ægra etiamnum  
est, uulnerata nimirum in paradiso,  
atq; adeo tota penè assensu isto  
mortifero ad peccatum, abolita, ut  
captiuitas potius hac in parte quàm  
libertas sit. Atque hoc de uoluntas  
te hominis physici, id est, qui natura  
ductu uiuit, dictum putes. Iam  
quos Deus Opt. Max. è regno  
mundi sublato cupit, primum ipso  
suis inscijs nec isthuc unquam cogi-  
tantibus tractu quodam lenissimo  
ad se, hoc est, ad bonum extimulat  
(quæ res ad prouidentiam siue præ-  
destinationem spectat, adorandam  
potius quàm scrutandam) & ita uo-  
luntatem eorum instaurat ac medici-  
catur, ut uelie τὸ ἀγαθόν, siue ut mor-  
re Theologorum loquar, ad ea  
quæ

quæ sunt æternæ salutis animum  
 applicare ualeant. Quo facto (fit  
 autem modo incognito) adlubescit  
 tractis illis de Deo sermo, & gestiu-  
 unt etiam ad auditum nomen  
 Dei. Iam subinde audientes Crea-  
 toris Saluatorisq; sui opera ac pro-  
 missa, ardentibus animis sursum an-  
 helantibus concipiunt spiritum fi-  
 dei, alij alijs plus minusuè. Hoc  
 concepto, habent semen Dei intra  
 se, & planè conualescunt ex genuis-  
 na & periculosa uoluntatis ægritu-  
 dine, adeo, ut iam sanæ sanctæq;  
 nedum liberæ uoluntatis homines  
 efficiantur, promotore spiritu con-  
 cepto. Fit enim huius occulta crea-  
 tione, ut tales homines eandem ha-  
 beant cum Deo suo uoluntatem,  
 hoc est, ut ea quæ uult Deus, uelint,  
 cui

## EPISTOLA

cui nimirum toti fiducia amoreꝝ  
adherent. En igitur tibi liberam uo-  
luntatē hominis pneumatici, id est,  
eius qui spiritu diuino ducitur, que  
tamen ita libera est, ut ad bonum  
tanto propensior sit, quanto antea  
hac ad malū. Potest ea tamen non  
nunquam permisso Dei humilian-  
tis, & impulsu carnis uictricis ni-  
mio ad malum deuergere. Illud cer-  
tissimum, totam alioqui & semper  
quiescere eam in Dei uoluntate, pre-  
terea inuitam cedere, & coactam  
malo succumbere. Ais: unde nam  
habet ille uoluntatem tam liberam  
tamq̃ bonā? Num ex sese? Respon-  
deat Apostolus: Deus est, inquit  
ille, qui operatur in nobis (credens-  
tibus) ipsum uelle. Quia enim nos  
natura mali, quomodo bonū uelle  
natura

natura possumus? Adeoq; quos Paulus cogitare posse aliquid à nobis ipsis, tanquam ex nobis ipsis negat? Si non cogitare quanto minus uelle, si non uelle, quanto minus facere? Vides, unde fluat omne datū bonum & perfectum? Vides non accipere hominem quicquam, nisi desuper fuerit ei donatum? Vides eum uihil habere, quod non accepit? Nolle uero bonum, natura nostrum est: Nam non boni bonū nolumus, sed mali malū uolumus. Voco autem bonum, quicquid ad cœlestia æternâq; pertinet, Malum contra. Hactenus de uoluntate hominis, tam eius qui sæculi adhuc filius est, quàm eius qui Dei filius, quiue cœpit <sup>ἀνωθεν</sup> regenerari: Id quod nunc uulgo dicunt, ante gratiam

## EPISTOLA

tiam & post gratiã. Psychici adeoꝝ  
 que Choici animalia terrenaꝝ sapi  
 unt, uolunt, cupiunt, credunt, fa  
 ciunt. Nec secus possunt, quia me  
 liores nati non sunt. E terra terra  
 fit, è carne caro, nihil amplius. At,  
 si ita res habet, cur olim iudic  
 cabuntur? Nescio. Hoc unum scio,  
 Iudicem non facturum illis iniuriã.  
 Loquor autem de ijs iterum, qui  
 neqꝫ intus spiritu tracti tactiue, neqꝫ  
 que uerbo Dei donati, neqꝫ à quoꝝ  
 quam admoniti, neqꝫ Deum nisi ex  
 mundi fabrica norunt, neqꝫ quicqꝫ  
 quam sciunt, nisi naturæ legem. Hu  
 iusmodi cogi sæpe à malo ( quod  
 terræ ui ardent ) possunt, cæterum  
 ad bonum adigi nequaquam. Et si  
 maxime adigerentur, nolentes adig  
 untur, nî accedat manus Domini  
 unica



unica recreatrix. Verum longe alio  
 ter habet, si de ihs loquere, qui ha-  
 bent uerbū uitæ in se habitans, quo  
 sanatur interior homo, cuius fide  
 purgatur cor antea idololatrijs foer-  
 dissimū, per quod Deum suum re-  
 cte cognouerunt, ihs inquam suam  
 aliquo modo impartiuit uoluntatē  
 Deus, ut quæ Dei sunt, uelint. Vn-  
 de fit, ut taliū uoluntas in lege Do-  
 mini die ac nocte sit, & ut idem Da-  
 uid testatur: In mandatis eius ue-  
 lint nimis. Hanc tamen, quod bona  
 est, quod libere fertur ad diuina, cui  
 nisi spiritui bono liberaliꝫ uendi-  
 candam putabis? Velle igitur ha-  
 bes Christiane. Quid præterea?  
 Num & facere? Respondeat  
 iterum Apostolus? DEVS est,  
 G ij ait ille,

## EPISTOLA

ait ille, qui operatur in uobis (credentibus) ipsum operari, siue facere. Qui si operatur in nobis operari, quid ni operemur? Huc em̄ isto loco spectat, ut credentes extimulet ad pia facta, Nec esse, cur diffidentes causentur, se non posse. Talibus audacter præcipit: Operamini, facite, lucete, obedite, &c. Talibus tota præcipit scriptura, Nempe ihs, quibus datum est uelle, & ihsdem posse ac facere. iuxta illud: Omnia possum in eo, qui me cõfortat. Itẽ: Omnia possibilis credenti. Nã unde uelle habẽt, inde & posse habẽt: unde posse, inde et facere. Tales, in q̄, ut sine Christo nihil possunt facere, ita in Christo nihil nõ possunt facere. Ioan. xv. In Deo faciunt uirtutem, Psal. sexagesimo, Fortes nimirum

rum in confortatore suo. Is enim ea ipsa præcingit illos, & ponit immaculatam uiam illorum, Psal. xviij. Talibus mandatum Dei non mirabile siue difficile est, Deuter. xxx. Nec graue, i. Ioannis. v. Confidunt in Domino, & faciunt bonū, Psal. xxxviij. Tales, ut cum scriptura iterum atq; iterum loquar, faciunt quod rectum est, in conspectu Dei: faciunt iuxta uoluntatem Dei sui: faciunt iustitiam omni tempore &c. Et quicquid faciunt, in gloriā & nomen Dei sui faciunt, Coloss. iij. Atq; hoc ipsum possunt, non secundum suas uires, sed secundum Energiam potentiaē Dei, siue ut alibi Paulus, secundum potentiam Energumenen in Christianis, secundum potentiam Dei & robur &c.

G iij Deus

## EPISTOLA

Deus est o frater, qui dat lasso uir-  
 tutem, & ei qui sine fortitudine, ro-  
 bur multiplicat, Esaiæ xl. Quid hic  
 desyderas? Res est in conspicuo.  
 Omnes uires nostrę, qui sumus sub  
 Euangelio, non tam Dei quàm no-  
 strę sunt. Nisi enim accepissemus,  
 non haberemus, i. Corinth. iiii. Ni-  
 hil ergo in nobis gloriandum, sed  
 in eo, unde in nos dimanat potens-  
 tia, qua quod uolumus in obediens-  
 tia Dei, præstare possumus. Nos  
 quidem bene operari dicimur, at ni-  
 si is ante in nobis operaretur, qui so-  
 lus bonus est, quid quæso bullæ  
 possemus? Quid fructus ager  
 profert sine concepto semine?  
 Quid palmes extra uitem? Quo-  
 modo procedit sine uento nauis?  
 Quomodo it uitæ expers cadas-  
 uer?

uer? Semen autem uerbū regni est,  
 uitis Christus, Ventus spiritus uita-  
 litasq; ipsa Christi, cuiusmodi accep-  
 tis quid ni & uelle & perficere ea  
 queas, quæ tibi Christus præcepit,  
 seruator tuus, cuius iugum suaue &  
 onus leue est, Non ut Mosierat,  
 Act. xv. Esa. ix? Hinc uides An-  
 drea nodum dissectum. Vides itē,  
 quā turpiter errent, qui pro con-  
 sionibus clamant ad quosuis, citra  
 discrimen uel paganorum uel Chri-  
 stianorum; Nihil potes, Nulla tua  
 uoluntas, chamo maxillis constri-  
 ctis atq; obtorto collo ducere nos  
 lens uolens, uel ad bonum uel ad  
 malum. Deo autore malefacis, sicut  
 Iudas, sicut Pharao. Lutum es, Ni-  
 si uellet Deus, in isto uitæ statu ma-  
 lo non degeres. Quiesce operator,

G iij coruum

## EPISTOLA

coruum lauas, nullum tuum opus,  
 quantumuis bonum, peccas & in  
 optimo opere. Quid conniteris ser-  
 uare legem Dei stulte? Putas eam ti-  
 bi promulgatam, ut aut serues, aut  
 seruare possis? Quid? Etiam si ser-  
 ues, non seruas, sed simulas. Si lex  
 potuisset seruari, Christus non uen-  
 nisset, Is demum compleuit. Audis  
 damnari in Paulo operarios. Audis  
 meritarijs dici: Discedite à me. Au-  
 dis, Væ uobis Hypocrite. Id genus  
 sexcenta his annis non sine summa  
 rei Christianæ perniciæ ab istis audi-  
 uimus, qui labe & maculæ Euan-  
 gelij potius sunt, quàm Euangelistę  
 Harum uero uociferationū ut ma-  
 xime non nihil suo loco uerum est,  
 attamen tanta temeritate (nō enim  
 dicam autoritate) tantaq; imptritia  
 &

& audacia eiusmodi feri in plebem non debuerunt. Quin ad distinctionem res uocanda fuerat, Nempe ut uetus Adam, uetus creatura, natura humana, caro & sanguis, in carne habitans peccatum, totaꝫ ista terrena uis fuisset spe salutis expoliata, adqꝫ nihilum deducta. Non itē nouus Adam, noua creatura, natura diuina, Spiritus in pñ hominis corpore habitans, & omnis ista cœlica uis, hoc est, homo secundū carnem, non secundum spiritum merebatur uituperari, idqꝫ, ut uis, uel ad extremum. Rem clarius dicam. Homo, in quantum homo, neqꝫ uult neqꝫ facit quæ Dei sunt, sed hæc & uult & facit homo Christianus. Ante uerbū nihil poteras, sed ubi hoc concepisti, huicqꝫ fidem dedisti (co

## EPISTOLA

operante Domino) quid ni possis?  
 Neq; enim ut audisti, tuū est, quod  
 potes, sed illius uī potes, cuius uī uī  
 niuersa fiunt. Quorsum ergo quere  
 la: Vellem libens obedire uoci Do  
 mini, si possem? Imo' posses si uel  
 les, Nempe, à baptismo, Christo  
 insitus, cōceptor diuini seminis, cre  
 dens Euangelio zc. Vt uero nolis,  
 fatagit Satan impeditor obedientie  
 ab initio, & recte factorum. Satagit  
 ille homicida in paradiso primum,  
 ne opere fieret, quod diuinitus præ  
 ceptū erat. Quod si planè nihil uol  
 untatis animicq; ad pietatem sentis,  
 tam es Christianus, quàm aurum  
 scoria est. Attamē explora teipsum  
 accuratius. Ne protinus despera.  
 Occulit enim Satan charismata di  
 uinitis Dei, ne ijs animaduersis utamur.



mur, Ora, Non possum, ais: Ora,  
 inquam, & rumpe aëream istam te-  
 lam, quam obtexit Satan. Iterū ais:  
 Non possum. Attenta mi frater,  
 Suspira in altum, inuocata Dei dex-  
 tera. Aspiciet te graciosus, & uirtus  
 te induet, ut & uelis & possis, Nā  
 promisit. Tu modo in Domino op-  
 pus aggredere, & fac. Deus intus,  
 tu foris operare, nec cessa. Si gratia  
 affulget, perge in ea, eamq; saepe in  
 teipso excita, ne torpeas. Audis  
 Christum à te exigere præcepti sui  
 obseruationē, Ne diffide, sed collis-  
 ge uirtutē exigentis in oratione, &  
 fac. Præcepit enim ut facias. Et quid  
 non facias, ipso fauente? Atq; ita ha-  
 bentur, ut abundet. Audis  
 Christū à te exigere uitā Euāgelio re-  
 cepto dignā, Perplexus heres. Caro  
 abhorret.

abhorret. At tu in spiritu conforta  
 re & roborare in nomine Iesu, adhi  
 be in hoc ipsum omne studium ut  
 subministres in fide uitam Christia  
 nam. In Domino potens poteris et  
 faciens facies, iuxta uirtutem fortitu  
 dinis eius, qui excitauit Iesum à mor  
 tuis. Ne hæsitā. Per calcatam perge  
 carnem. Subde te iubenti. Treme  
 ad uerba eius, & aggredere opus.  
 Energia superna non tibi deerit, ea  
 coeptum deducet, sustentans te in  
 innocentia tua, Psal. xl. Tu in hoc  
 adhibe Epichoregiam tuam, ij. Pet.  
 i. Quid, ais, si non fecero? Respon  
 deo: Si facere uolebas, cur audisti?  
 Ob id ne, ut sciens uoluntatem Do  
 mini tui & non faciens, pluribus ua  
 pules plagis? Si dicas: Domine nō  
 potui. In me, inquiet ille, potuisti,  
 sed

sed gratiam meam neglexisti. An putas  
 manus meam abbreviatam? Nesciebas  
 me non modo precipere meis discipulis,  
 sed addere quoque, unde, quod præcepi,  
 præstent? Semen concepisti, fructum  
 uero nullum tulisti, diabolo te regente.  
 Abi quò dignus es. At ais: Quis  
 omnia uel uult uel potest facere?  
 Respondeo: Si uoluntas & potestas  
 nostra tanta esset, dii nobis non  
 homines esse uideremur. Nam illud  
 soli Deo competit: Omnia quæcunq;  
 uoluit, fecit, Psalm. cxij. & cxxxiiij.  
 Atque hic demum locum habet illud:  
 Velle mihi adiacet, at perficere non  
 reperio. Roma. vii. & Galat. v. Caro  
 concupiscit, ut non quæcunq; uolueritis,  
 eadem faciatis. Donatur aliquid infirmitati car-  
 neæ,

## EPISTOLA

neæ, ne inflemur, aliosq; despicias  
 mus cum pharisæo apud Lucam.  
 Verum tunc hinc deterrere à pug  
 na aq; labore? Minime. Hoc uali  
 dius aggredere. Voluntas in opus  
 progredi à carne nondum satis sub  
 acta uetatur aliquando, & rarius.  
 Quid tum? Tu nihilominus relus  
 ctare. Semel uictrix caro, decies uin  
 cetur, si fortis in Domino, & fide  
 solidus illi restiteris. Volente spiri  
 tu cogetur obtemperare nolens ca  
 ro, quantumuis aliquousq; contra  
 insanierit. Imperet carni spiritus, id  
 què serio, mirum ni cedat. Fruere  
 promissione: Tu dominaberis eius  
 Gene. iij. Si uelle bonum adest, ne  
 quiesce, dum & facere bonum ad  
 sit. Vtrumq; enim in te, ut audisti,  
 operatur Deus, Phil. ij. Si ea fide  
 & ordi

& ordine de uoluntate hominis  
 docuissent Antesignani illi, non tot  
 uitis orbem impleissent. Sed dum  
 ambiebant esse præ cæteris gratiæ  
 prædicatores, facti sunt omnis licen-  
 tiæ autores. Et eò rem adduxerunt,  
 ut auditor octennis, flagitiosissimã  
 & ethnicissimam uitam degat, nec  
 per tot annos unam horam de fa-  
 cto aliquo præstando cogitarit,  
 Qualem si roges, ecquid ita uiuat?  
 Protinus respondet: Insanis, qui se-  
 cus uiuam, quum caream Gra-  
 tia? Existimat enim miserum istud  
 Euangelicorum uulgus, sese per  
 inde agi oportere à gratia, ut  
 Circulatorij statua arte agitur,  
 qua uiui hominis instar per mens-  
 sam incedat. Gratia manus illorũ  
 ab ipso sinu sensibilibiter protens-  
 dere

## EPISTOLA

**P**osituro calamum in mentem  
 uenit, è re fore, si sententiam me  
 am de uoluntate hominis Christiani,  
 ueterum etiam Scriptorum testi  
 monijs communirem. Nam licet sa  
 cræ literæ ad fidem faciendam ho  
 mini pio sufficiant, nonnihil tamen  
 ponderis addit, si sciam Ecclesiæ do  
 ctiores eadem sensisse. Primo loco  
 Cyprianū audi, Is ait: Dei est, Dei  
 est, inquā, omne quod possumus.  
 Dogma Ecclesiasticum apud Ter  
 tullianum: Arbitrium uoluntatis in  
 primo homine infirmatum, nisi per  
 gratiam baptismi non potest repa  
 rari. Quod amissum, nisi à quo po  
 tuit dari, non potest reddi. Item:  
 Hoc credimus secundum fidem Ca  
 tholicam, q̄ post acceptam Baptis  
 mi gratiam, baptizati Christo auxi  
 liante &

liante & cooperante, quæ ad salutem animæ pertinent, possint & debeant, si fideliter laborare uoluerint, adimplere. Ambrosius dicit: Homini inest bonum nolle, per gratiam datur bonum uelle. Idem: Gratia humanæ uoluntatis dux est, non comes. Augustinus dicit: Nolentem præuenit Deus, ut uelit. Item: Ipsa bona opera nobis ex Deo sunt, à quo & fides. Ioannes Chrysostrmus: Volentibus gratia non denegatur. Neq; gratia sine uoluntate, neq; uoluntas sine gratia. Nam & terra non germinat, nisi si pluuiam susceperit, nec pluuiæ fructificat sine terra. Rursum Augustinus: Præcepta diuina homini non prodesent, nisi haberet liberū uoluntatis arbitrium, quo ea faciens

## EPISTOLA

ad promissa præmia perueniret. Idem alibi: Qui liberum arbitrium fatentur adiuuari per gratiam, ut re-  
cta sapiamus ac faciamus, ut quum uenerit Dominus reddere unicuique secundum opera sua, inueniat opera nostra bona &c. Hoc qui sentiunt, bene sentiunt. Idem: Si non est gratia Dei, quomodo saluat mundum? Etsi non est liberum arbitrium, quomodo iudicat mundum? Idem: Liberum arbitrium ualet ad opera bona, si diuinitus adiuuetur, id quod fit humiliter petendo & faciendo. Idem: Deus iubet per legem, dat per gratiam &c. Fulgentius dicit: Cognoscimus Dei esse, ut & bonum facere uelimus, & facere ualeamus. Maxentius Episcopus dicit: Ad ea quæ ad uitam æternam



nam pertinent, nec cogitare, nec  
 uelle, nec perficere possumus, nisi  
 per inoperationem intrinsecus, spi-  
 ritus sancti, &c. Bernardus dicit:  
 Gratia excitat liberum arb. quum  
 seminat cogitatum, quum sanat &  
 immutat affectum, quum roborat,  
 ut perducatur ad actum. Vale ite-  
 rum ex Nymecia Saxo. Febr.  
 uicesimo octauo. Anno,

1530.

Tuus ab animo  
 Vuicelius.

H iij DE

DE CEREMONIIS AN  
tiquæ Ecclesiæ, ex sept. Tertul  
liani libro de Corona  
Militis .

**E**T IDEO non ad eos erit  
iste tractatus quibus non  
competit quæstio, sed ad  
illos qui studio discendi, non quæ  
stionem deferunt, sed consultatio  
nem. Nam & semper quæritur de  
isto, & laudo fidem quæ antecedit,  
obseruandum esse quam didicit, &  
facile est statim exigere, ubi scriptū  
sit, ne coronemur. At enim ubi  
scriptum est, ut coronemur? Expo  
stulantes enim scripturæ patrocini  
um in parte diuersa, præiudicant  
suar quoq; partis scripturæ patroci  
nium adesse debere. Nam si ideo di  
cetur coronari licere, quia non pro  
hibeat

habeat scriptura, æque retorquebitur ideo coronari non licere, quia scriptura non iubeat. Quid faciet disciplina? utrumq; recipiet quasi neutrū phibitū sit? An utrumq; reiiciet quasi neutrū præceptū sit. Sed quod nō prohibet, ultro pmissum est, imò prohibetur quod non ultro est pmissum. Et quamdiu per hanc lineam seram reciprocauimus habentes obseruationem inueteratam quę præueniendo statum fecit? Hanc si nulla scriptura determinauit, certe consuetudo corroborauit, quæ sine dubio de traditione manauit. Quomodo enim usurpari quid potest, si traditum prius nō est? Etiam in traditionis obtentu exigenda est, inquis, autoritas scripta. Ergo quæramus an & traditio

nis scripta non debeat recipi. Plane  
negauimus recipendam, si nulla  
exempla præiudicent aliarum ob-  
seruationum quas sine ullius scrip-  
turæ instrumento solius traditionis  
titulo, exinde consuetudinis patro-  
cinio uiridicamus. Denicq; ut à bap-  
tismate ingrediar. Aquam adituri,  
ibidem, sed & aliquanto prius in ec-  
clesia sub antistitis manu contesta-  
mur nos renunciare diabolo &  
pompæ & angelis eius. Dehinc ter-  
mergitamur amplius non aliquid  
respondentes quam Dominus in  
Euangelio determinauit. Inde sus-  
cepti, lactis & mellis concordiam  
prægustamus: Ex quæ ea die laua-  
cro cottidiano per totâ hebdoma-  
dam abstinemus. Eucharistiæ sacra-  
mentum & in tempore uictus, &  
omnibus

omnibus mandatum à Domino,  
etiam antelucanis cœtibus, nec de  
aliorum manu quàm præfidentium  
sumimus. Oblationes pro defun-  
ctis, pro natalitijs, annua die faci-  
mus. Die Dominico ieiunium ne-  
fas ducimus, uel geniculis adorare.  
Eadem immunitate à die Paschæ in  
Pentecosten usq; gaudemus. Calis-  
cis autem panis etiam nostri, ali-  
quid decûti in terram anxie patie-  
mur. Ad omnem progressum atq;  
promotum, ad omnem aditum &  
exitum, ad uestitum & calceatum,  
ad lauacra, ad mensas, ad lumina,  
ad cubilia, ad sedilia, quacuncq; nos  
conuersatio exercet, frontem signa-  
culo terimus. Harum & aliarum  
eiusmodi disciplinarum si legem ex-  
postules scripturarum, nulla legis

H v traditio

traditio tibi prætendetur , auctrix  
consuetudo , confirmatrix , & fidei  
obseruatix. Rationem traditionis  
& consuetudinis fidei patrocina-  
ram aut ipse perspicias , aut ab ali-  
quo qui perspexerit discas. Interim  
nonnullam esse credes cui debeatur  
obsequium . Adhuc unum adhuc  
exemplum , quatenus & de ueteris  
bus docere conueniat. Apud Iudæ  
os tam solenne est foeminae eorum  
uelamen capitis , ut inde noscantur.  
Quæro legem . Apostolū differo .  
Si Rebecca conspecto procul spon-  
so uelamen inuasit , priuatus pudor  
legem facere non potuit , aut causæ  
suæ fecerit. Tegant uirgines solē , &  
hoc nuptum uenientes , nec anteq̃  
cognouerunt sponfos. Si & Susanna in

na in iudicio reuelata, argumentum  
uelatæ præstat, possum dicere, &  
hic uelamen arbitrij fuit. Rea uene-  
rat, erubescens de infamia sua, me-  
rito abscondens decorē, uel quia ti-  
mens iam placere. Cæterum in sta-  
dio mariti non putem uelatam de-  
ambulasse, quæ placuit. Fuerit  
nunc uelata semper. In ipsa quoq;  
lege habitum requiro, uel in qua-  
cunque alia. Si legem nusquam re-  
perio, sequitur ut traditio consue-  
tudinē morem hunc dederit, habi-  
turum quandoque Apostoli auto-  
ritatem ex interpretatione rationis.  
His igitur exemplis renunciatum  
erit, posse etiam non scriptam  
traditionem in obseruatione de-  
fendi, confirmatam consuetu-  
dine,

dine, idonea teste, probatæ tunc  
traditionis ex perseverantia obser-  
vationis. Consuetudo autem etiam  
in civilibus rebus pro lege suscipi-  
tur, cum deficit lex, nec differt scrip-  
tura an ratione consistat, quan-  
do & legem ratio com-  
mendet.

T E A O S.











